

Lausunto Valtionvarainministeriölle koskien erityistä kuntajakoselvitystä, Pertunmaan kunta

khall 15.01.2024 § 9

5/00.04.00/2024

Päätös	Ehdotukset hyväksyttiin.
Esittelijä	kaupunginjohtaja Parkkonen, Jari
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus päättää ehdottaa valtuustolle, että se 1. toteaa lausuntonaan valtiovarainministeriölle, että Heinolan kaupunki ei ole halukas osallistumaan kuntarakennelain 4 luvun mukaiseen erityiseen kuntajakoselvitykseen Pertunmaan kunnan kanssa ja 2. toteaa, että Heinolan kaupungilla ei ole huomautettavaa valtiovarainministeriön esitykseen kuntajakoselvittäjästä.
Toimivalta	Heinolan kaupungin hallintosääntö 2 luku 7 §
Valmistelija	kaupunginjohtaja Jari Parkkonen puh. 0400 862 977, etunimi.sukunimi@heinola.fi
Valmistelu	Valtiovarainministeriö on toimittanut Heinolan kaupungille lausuntopyynnön kuntarakennelain 1698/2009 4 luvun mukaisen erityisen kuntajakoselvityksen asettamisesta koskien Pertunmaan kuntaa. Kuntalain 410/2015 118 §:n mukaan kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi, jos vähintään toinen lain 118 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn edellytyksistä täyttyy. Arviointimenettelyssä arviointiryhmä on antanut 17.11.2023 ehdotuksensa kuntarakennelaissa tarkoitetusta erityisestä selvityksestä kuntajaon muuttamiseksi. Erityisessä kuntajakoselvityksessä ministeriö asettaa kuntia kuultuaan yhden tai useamman kuntajakoselvittäjän, jonka tehtävänä on tehdä kuntajakoselvityksessä mukana olevien kuntien valtuustoille ehdotus kuntien yhdistymisestä sekä kuntien yhdistymissopimuksesta. Kuntajakoselvittäjän ehdotus kuntien yhdistymisestä voi koskea: 1) erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymistä olemassa olevaan kuntaan; 2) erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan alueen jakamista kahden tai useamman kunnan kesken taikka 3) useamman kuin kahden kunnan yhdistymistä. Lisäksi selvittäjän

ehdotus voi koskea kunnan osan siirtämistä toiseen kuntaan.

Jos kaikkien muutoksen kohteena olevien kuntien valtuustot hyväksyvät selvittäjän ehdotuksen, kunnat tekevät selvittäjän ehdotuksen mukaisen yhteisen esityksen kuntajaon muuttamisesta ministeriölle. Muutoin selvittäjä toimittaa esityksensä kuntajaon muuttamisesta ministeriölle.

Kuntarakennelain 15 §:n mukaan valtiovarainministeriön on kuultava asianomaisia kuntia ennen erityisen kuntajakoselvityksen määrittämistä alueelle. Tämän perusteella valtiovarainministeriö pyytää Hartolan, Hirvensalmen, Joutsan, Mäntyharjun ja Pertunmaan kunnilta sekä Heinolan kaupungilta valtuuston päätökseen perustuvaa lausuntoa osallistumisesta kuntarakennelain 4 luvun mukaiseen erityiseen kuntajakoselvitykseen.

Edellä mainitun lisäksi valtiovarainministeriö pyytää jakelussa mainituilta kunnilta lausuntoa kuntajakoselvittäjästä. Valtiovarainministeriö esittää, että kuntajakoselvittäjäksi nimitetään HT Eero Laesterä.

Lausuntopyynnön liitteenä on toimitettu alustava luonnos selvitysmääräyksestä, luonnos esityslistan liitteenä. Erityinen kuntajakoselvitys toteutettaisiin 1.2.-28.3.2024 välisenä aikana.

Heinolan kaupunki toteaa aluksi, että Pertunmaa on ollut historiallinen osa Itä-Hämettä, johon kuuluivat Heinolan kaupunki, Hartola, Sysmä, Joutsa, Luhanka ja Pertunmaa (lisäksi Heinolan maalaiskunta ja Leivonmäki ennen kuntaliitoksia). Itä-Hämettä on pilkottu niin lääninuudistuksen yhteydessä 1960-luvulla ja maakuntien syntyminen yhteydessä 1990-luvulla. Näillä ratkaisulla on ollut vaikutuksensa moneen muuhun julkishallinnon rakenteeseen (esimerkiksi vaalipiirit) ja aluetalouteen (EU-tukialuejako).

Heinolan kaupungin osalta ehdotettu kuntajakoselvitysalue on ongelmallinen. Se pitää sisällään kuntia kolmesta eri eduskuntavaalipiiristä, maakunnasta, hyvinvointialueesta ja syntyvillään olevista työllisyysalueista. Heinolan luonnollinen suuntautuminen ja asiointi on vahvasti Päijät-Hämeeseen, esimerkiksi pendelöinti Heinolasta Lahteen ja Lahdesta Heinolaan on merkittävää. Heinolan näkökulmasta on haasteellista nähdä, että julkinen aluerakenne ei tukisi tätä luonnollista asiointisuuntaa.

Heinolan kaupunki osaltaan tunnistaa julkisen talouden tämän hetkisten haasteiden lisäksi edessä olevien vuosikymmenten olevan nykyistä taloudellisesti niukempaa aikaa. Perinteisesti vahvan kuntatalouden Heinola lyötiin hyvinvointialueuudistuksessa ja sen rahoitusratkaisuihin erittäin haasteelliseen tilanteeseen, jonka johdosta Heinolan valtuusto päätti muutosohjelmasta vuonna 2023. Vuosina 2024-2026 Heinola hakee noin kuuden prosentin menosopeutusta ja neljän prosentin tulosoikeutusta. Nyt on jo nähtävissä, että jos kuntien valtionosuusjärjestelmää ei uudisteta ajoissa, sopeuttamista täytyy tehdä lisää.

Tässä tilanteessa toteutettu kuntaliitos aiheuttaisi erittäin suurella todennäköisyydellä ns. ylimääräisen sopeuttamistarpeen. Lisäksi on todennäköistä, että 2030-luvun alkuun mennessä, historiallisen Itä-Hämeen alueella tulee eteen vähintään 1-2 kuntaliitosta Pertunmaan lisäksi. Näiden kaikkien toteuttaminen erillisinä muutaman vuoden välein aiheuttaisi erittäin vaikean, ellei mahdottoman, tilanteen talouden sopeuttamisessa ja pitkäjänteisessä peruspalveluiden sekä elinvoiman kehittämisessä.

Ensisijaisesti Heinolan kaupunki on valmis tarjoamaan kaikille lähikunnilleen tiivistä yhteistyötä palveluiden järjestämisessä kuntaliitoksien sijaan. Heinolan näkökulmasta, kuntaliitoksien toteuttaminen edellyttää kuntien vahvaa halukkuutta ja tahtoa, sekä tarpeellista mittakaavahyötyä. Yksittäisten kuntaliitoksien sijaan tulisi pohtia esimerkiksi historiallisen Itä-Hämeen kuntien kokoista monikuntaliitosta, jossa arvioitaisiin ja jonka yhteydessä toteutettaisiin tarvittavat muutokset mm. maakunta- ja vaalipiirijakoon. Tällaista ei kuitenkaan ole näköpiirissä.

Tiedoksianto

virallinen ote

valtiovarainministeriö
Hartolan, Hirvensalmen, Joutsan,
Mäntyharjun ja Pertunmaan kunta